

INSTITUT OF LITHUANIAN HISTORY

THE YEAR-BOOK
OF LITHUANIAN
HISTORY

1993

VILNIUS 1994

INSTITUT FÜR LITAUISCHE GESCHICHTE

JAHRBUCH
FÜR LITAUISCHE
GESCHICHTE

1993

VILNIUS 1994

LIETUVOS ISTORIJOS INSTITUTAS

90 014 001
1994

LIETUVOS
ISTORIJOS
METRAŠTIS
1993 METAI

VILNIUS, MOKSLO IR ENCIKLOPEDIJŲ LEIDYKLA, 1994

UDK 947.45

Li 237

Redakcinė kolegija:

Vytautas MERKYS (vyr. redaktorius), Antanas TYLA (vyr. redaktoriaus pavad.), Al-
fonsas EIDINTAS, Vytautas KAZAKEVICIUS, Vacys MILIUS, Gediminas RŪDIS,
Rita STRAZDŪNAITĖ (sekretorė)

Redakcijos adresas:

2600 Vilnius, T. Kosciuškos 30

Išleista pagal Lietuvos istorijos instituto užsakymą

ISBN 5-420-01308-8

© Lietuvos istorijos institutas, 1994

AIVARAS RAGAUSKAS

ISTORIKAS IVANAS LAPPO (1869—1944) IR LIETUVA

Ižymaus Lietuvos istorijos tyrinėtojo, federacinės Lenkijos ir Lietuvos Valstybės po 1569 m. Liublino unijos koncepcijos autoriaus, 1588 m. Lietuvos statuto leidėjo I. Lappo darbai gerai žinomi ne tik teisės istorikams. Tačiau jo ryšiai su Lietuva, gyvenimas ir veikla joje visiškai netyrinėta, kaip, beje, čia gyvenusių ir kitų rusų istorikų — L. Karsavino, P. Gronskio.

V. Trumpa vienintelis parašė platesnę I. Lappo biografiją. Jis pateikė daug duomenų apie pastarojo darbą Vytauto Didžiojo universitete (toliau — VDU). Pažymėjo, su koku atsidavimu jis tyrinėjo Lietuvos istoriją. Tai atsispindėjo ir I. Lappo pedagoginėje veikloje, darbe su studentais. V. Trumpa nurodė, kad I. Lappo tezė — Lietuva ir po Liublino unijos neprarado savarankiškumo, o išlaikė jį iki padalijimų — vėliau su didesniais ar mažesniais pakeitimais buvo priimta Lietuvos istorikų...¹ Kai kurių žinių apie I. Lappo gyvenimą Lietuvoje yra įvairiuose straipsniuose². Trečiajame „Praeities“ tome išspausdinta I. Lappo biograma, kurioje istorikas E. Banionis pateikė keletą jo biografijos faktų, pažymėjo jo nuopelnus leidžiant istorijos šaltinius, taip pat ir viso jo mokslinio darbo svarbą^{2a}. Straipsnyje yra ir netikslumų. Darbą VDU I. Lappo pradėjo skaitydamas ne autoriaus nurodytus kursus (jie iš tikrųjų buvo skaitomi 1934 m. pavasario semestre), o visai kitus — „Vidurinė Lietuvos valstybės santvarka Liublino unijos išvakarėse ir vėliau“, „Vytauto Didžiojo gaidynė“. Dokumentuose nurodyta, kad Lietuvos pilietybė jam buvo suteikta 1939 m.; Lietuvoje išspausdintų darbų sąrašas — nepilnas. Iš vokiečių valdžios I. Lappo pensijos negavo ir tai buvo viena iš priežasčių palikti Lietuvą. Nepažymėta I. Lappo darbas ruošiant Lietuvos istorikus, jo konsultacijų ir veikalų politinė svarba Lietuvai.

Sis straipsnis remiasi daugiausia archyvų medžiaga, kurios didžiuma naudojama pirmą kartą. Panaudota VDU ir Vilniaus universiteto (toliau — VU) leista informacinė literatūra: kalendoriai, paskaitų tvarkaraščiai. Straipsnyje norime aptarti I. Lappo atvykimo į Lietuvą ir išvykimo iš jos aplinkybes, svarbiausius istoriko gyvenimo Lietuvoje (1933—1942 m.) faktus, apibūdinti jo pedagoginę, visuomeninę veiklą, jos reikšmę Lietuvos valstybei, istorijos mokslui ir kultūrai.

Ivanas Ivanovičius Lappo gimė 1869 m. rugpjūčio 29 d. Carskoje Selo, netoli Sankt Peterburgo³. Jo tėvo protėviai buvo LDK bajorai. Pats istorikas laiške A. Janulaičiui pažymėjo, kad jo giminė kilusi iš Vitebsko gubernijos. Jos atstovai turėjo dvarų ir Minsko gubernijoje⁴. Yra žinomos dvi Lappo giminės šakos: Liubičo ir Kžyvdos herby. F. Piekosinskis rašė, kad Minsko ir Vitebsko vaivadijose dvarų turėjo Liubičo herbo Lappo giminė. Jos pradininkas Matvejus Lappo gyveno dar prieš Liublino uniją⁵. Galime daryti prielaidą, kad I. Lappo buvo būtent šios giminės palikuonis. Jo motina, atrodo, taip pat buvo LDK bajorų rusų palikuonė⁶.

1892 m. I. Lappo baigė Sankt Peterburgo universitetą ir buvo paliktas ruoštis profesūrai⁷. 1892—1905 m. dirbo gimnazijos mokytoju⁸, 1903—1905 m.—Sankt Peterburgo universiteto privatdocentu⁹. 1905—1919 m. buvo Tartu universiteto Rusijos istorijos katedros ordinarinis profesorius, 1911—1919 m.—Tartu Pedagoginių kursų istorijos skyriaus pirmininkas, dėstė Moterų aukštesniuosiuose kursuose. 1916—1919 m. buvo Rusijos Švietimo ministerijos komisijos narys. 1906—1919 m. I. Lappo dirbo Lietuvos metrikos redaktoriumi Sankt Peterburgo Archeografijos komisijoje ir išleido du Lietuvos metrikos tomus¹⁰. 1912 m. Rusijos Mokslų Akademija pavedė jam parengti naują 1588 m. Lietuvos statuto leidimą¹¹. Galimybė išspausdinti darbą apie šį statutą buvo viena iš priežasčių, paskatinusių istoriką persikelti į Lietuvą.

Po 1917 m. Rusijos revoliucijos ir perversmo, per Pilietinį karą Tartu universitetas persikėlė į Voronežą. I. Lappo sūnus Ivanas savo autobiografijoje rašė, kad nuo Vokietijos okupacijos traukėsi per Voronežą, Charkovą, Novorosijską¹². Turbūt šiuo keliu traukėsi I. Lappo kartu su žmona ir sūnumi. 1920 m. juos evakavo D. Britanijos garlaisvis; jiems teko gyventi Graikijoje, po to Jugoslavijoje. D. Britanijos vyriausybė išmokėjo I. Lappo pašalpą. 1921 m. pabaigoje istorikas buvo pakviestas į Čekoslovakiją skaityti paskaitų¹³. 1921 m. gruodžio mėn. jis su šeima jau buvo Prahoje¹⁴. 1921—1932 m. dirbo Rusų universiteto Prahoje dėstytoju.

Konkretūs I. Lappo ryšiai su Lietuva, jos vyriausybę užsimezgė jau 1921 m. Buvo žinoma labai kritiška istoriko nuomonė apie Lenkijos politikų pretenzijas Lietuvai. Šią nuomonę jis buvo išdėstęs kai kuriuose savo darbuose, rusų emigracinėje spaudoje. Dar gyvendamas Jugoslavijoje, jis įsijungė į Lietuvos ir Lenkijos santykių svarstymą. Rusų laikraščiu „Obščėje delo“, kuris buvo leidžiamas Paryžiuje, parašė straipsnį, kritikuojantį prolenkišką požiūrį. Jo paties žodžiais tariant, vėliau „... diskusija jau nebeatsinaujino“¹⁵.

Sužinojęs, kad Lenkija oficialiai neigia Lietuvos valstybingumą po Liublino unijos, I. Lappo 1921 m. gegužės 6 d. parašė laišką Lietuvos Respublikos prezidentui, kuriame teigė, jog gali moksliniais argumentais įrodyti tokios pozicijos nepagrįstumą. 1921 m. birželio mėn. Steigiamojo seimo komisijos pirmininkas M. Slezevičius atsiuntė jam laišką, prašydamas šiuo klausimu parengti memorandumą ir jį atsiųsti¹⁶. I. Lappo parengė memorandumą „... dėl istorinių Lietuvos teisių į savarankišką valstybę, kuris buvo panaudotas Respublikos užsienio reikalų ministerijos jos derybose su kitomis valstybėmis“. Istorikas, vadovaudamasis savo koncepcija dėl LDK savarankiškumo po 1569 m. Liublino unijos, memo-

randume atmetė Lenkijos „...pretenzijas į Lietuvą kaip į paprastą istorinę savo valstybės dalį...“, apibūdino... valstybines Lietuvos teises Lenkijos ir Lietuvos Respublikoje po Liublino unijos¹⁷.

1928 m. Lietuvos Respublikos pasiuntinys Prancūzijoje P. Klimas parašė I. Lappo leisti išspausdinti vieną jo straipsnių prancūzų kalba. Toks leidimas buvo duotas. Lietuvos Nepriklausomybės dešimties metų sukakties proga 1928 m. I. Lappo kalbėjo per Čekoslovakijos radiją. Tais pačiais metais jis davė interviu vadinamuoju Vilniaus klausimu. Šis interviu buvo išspausdintas daugelyje Čekoslovakijos laikraščių.

I. Lappo pradėjo glaudžiai bendradarbiauti su lietuvių studentais Prahoje. Jų ir Lietuvos pasiuntinybės Čekoslovakijoje prašymu jis skaitė keletą paskaitų Lietuvos istorijos klausimais. Į jo paskaitas Rusų mokslo institute visada susirinkdavo daug lietuvių studentų. Po tų paskaitų vykdavo pokalbiai apie Lietuvą ir jos istoriją. 1929 m. I. Lappo lietuvių studentų organizacijos „Lithuania“ prašymu skaitė Lietuvos istorijos paskaitas, sakė kalbą per Lietuvos Nepriklausomybės šventę ir pan.¹⁸

Tvirtėjo ir jo ryšiai su Lietuvos istorikais. 1926 m. rudenį su I. Lappo pradėjo susirašinėti I. Jonynas. I. Lappo konsultavo Mykolo Lietuvio veikalo autorystės klausimu. Buvo aptartos rusų istoriko galimybės bendradarbiauti VDU Humanitarinių mokslų fakulteto (toliau — HMF) leidiniuose, pirkti knygy, keistis jomis¹⁹.

Nuo 1928 m. su I. Lappo susirašinėjo ir A. Janulaitis. Buvo susitarta dėl bendradarbiavimo „Praeityje“, dėl knygų mainų, dėl 1588 m. Lietuvos statuto leidimo kalbos ir kt.²⁰ Dar glaudesni kontaktai su I. Lappo užsimezgė po to, kai 1928 m. vasarą jis pabuvojo Kaune²¹. A. Šapoka, atvykęs į Prahą, dažnai lankydavosi I. Lappo bute, su juo konsultuodavosi²².

Čekoslovakijoje mokslinio darbo ir gyvenimo sąlygos buvo sunkios, todėl jis palankiai vertino galimybę persikelti į Lietuvą, ten baigti sumanytus darbus.

1931 m. gruodžio 17 d. mirė profesorius J. Yčas, VDU HMF Lietuvos istorijos katedroje atsirado laisva vieta. Kaip rašė I. Jonynas, „... teko beveik iš naujo organizuoti istorijos skyrių... reikalingas vienas profesorius Lietuvos istorijai, du profesoriai visuotinei istorijai...“²³

Pasinaudojęs Prahos lietuvių patarimu, I. Lappo padavė pareiškimą prof. J. Yčo vietai užimti, „... kaip senas Lietuvos istorikas ir draugas“²⁴. Deja, HMF istorikų komisija, apsvarsčiusi prof. I. Lappo kandidatūrą, „... nepasiūlė jo tai katedrai užimti“²⁵. Tokio nutarimo priežastys buvo įvairios: I. Lappo buvo senyvo amžiaus, svetimšalis, nemokėjo lietuvių kalbos, galėjo kliudyti kitiems kilti karjeros laiptais. Tačiau konkretaus atsakymo I. Lappo negavo.

Įdomu, kad šį etatą gauti norėjo ir lenkų istorikas H. Lovmianskis, 1932 m. rudenį lankęsis Kaune²⁶. Dar anksčiau jam buvo siūlyta tapti universiteto dėstytoju, bet jis „... atsisakė, tikėdamasis palikęs Vilniuje geriau įsitaisyti“²⁷.

Po šios nesėkmės I. Lappo 1932 m. birželio 11 d. parašė laišką prezidentui A. Smetonai, kuriame priminė, jog A. Smetona, prieš dvejus metus lankydamasis Prahoje, Čekoslovakijos pasiuntiniui Galiai ir Lietuvos pa-

siuntinybės sekretoriui Brėdikui išsakė „... malonų jam norą, kad jis padirbėtų Lietuvoje“. Todėl jis, visą gyvenimą pašventęs Lietuvos istorijai, dabar likęs be lėšų, prašė skirti jam pensiją. Prezidentas A. Smetona savo rezoliucijoje pareikalavo išsiaiškinti: „Kodėl Humanitarinis fakultetas ligšiol nėra davęs jokie atsakymo profesorui Lappo? Reiktų apsvarstyti prof. Lappo sumanymas... apie visa man pranešti“²⁸. Deja, prezidento tarpininkavimas buvo be rezultatų, nes VDU ir jo fakultetai turėjo autonomiją. Tik fakulteto taryba galėjo pasiūlyti ir tvirtinti kandidatą į dėstytojus. Švietimo ministerija turėjo teisę tik patvirtinti ar nepatvirtinti išrinkimo.

Pagaliau 1932 m. gruodžio 1 d. švietimo ministras K. Šakenis paprašė Ministrų kabineto pirmininką pateikti Ministrų kabinetui nutarimą dėl I. Lappo samdomo „... istorijos mokslo darbui dirbti... ir mokėti jam po 900 litų atlyginimą mėnesiui“²⁹. 1932 m. gruodžio 1 d. posėdyje buvo priimtas nutarimas „... leisti pakviesti istoriką, profesorių I. Lappo Švietimo ministerijos tarnybon laisvai samdomų tarnautojų teisėmis... atlyginti prof. Lappo persikėlimo į Kauną išlaidas“³⁰.

Kitą dieną švietimo ministras K. Šakenis pranešė I. Lappo, kad, atsakydama į I. Lappo laišką, 1932 m. lapkričio 2 d. vyriausybė nutarė paskirti jį Švietimo ministerijos žinion. Toliau buvo nurodyta, kad I. Lappo privalėsias „... jei bus reikalo, padėti pradedantiems istorikams... pabaigti darbus iš Lietuvos istorijos, tame tarpe darbą apie 1588 metų Lietuvos Statutą“³¹.

I. Lappo sutiko su siūlomomis sąlygomis. 900 litų algą jis gaudavo kas mėnesį iki TSRS okupacijos pradžios.

Kai I. Lappo Švietimo ministerijos kvietimu atvyko į Lietuvą, jam atsirado galimybė dėstyti VDU. Tarpininkaujant Lietuvos istorijos katedros vedėjui I. Jonynui, I. Lappo tapo VDU privatdocentu³².

Dar anksčiau, 1928 m. į Kauno universiteto Teisės fakulteto dėstytojo vietą pretendavo ir prof. I. Lappo sūnus Ivanas Lappo, baigęs universitetą Prahoje. Tuo reikalu 1928 m. lapkričio 7 d. jis parašė pareiškimą Teisės fakultetui. Jis prašė romėnų teisės dėstytojo vietos, pažymėjo, kad per dvejus metus išmoks lietuvių kalbos, turi savarankišką, pilną romėnų teisės kursą³³. Tarpininkavo jo tėvas ir profesorius I. Jonynas. Tačiau Teisės fakulteto taryba „... akivaizdoje laukiamos Universiteto Statuto ir etatų reformos nerado galima šį klausimą svarstyti“.

Po to, kai I. Lappo pateikė HMF tarybai prašymą ir būsimų kursų temas bei kai taryba tą prašymą patenkino ir Švietimo ministerija sutiko, istorikas galėjo skaityti fakulteto studentams šešių valandų per savaitę kursą³⁴. „Jam leidžiama mokėti atlyginimą privatdocento normomis 1933/34 mokslo metais už 6 valandas. Lietuvos istorijos dalykų — 100 litų už vieną savaitinę paskaitą į mėnesį“³⁵. HMF taryba tai patvirtino 1933 m. gegužės 26 d. posėdyje³⁶. 1933 m. kovo 1 d. I. Lappo pradėjo eiti pareigas³⁷.

Taigi teiginys, kad I. Lappo į universitetą pakvietė prezidentas A. Smetona, yra ne visai tikslus.

Iš pradžių, kol nebuvo iki galo sutvarkyti visi atvykimo formalumai, buvo kilę tam tikrų sunkumų. Juos pašalino gautas darbo leidimas³⁸. I.

Lappo tvirtai nusprendė likti Lietuvoje. 1936 m. jis sudarė sutartį dėl buto nuomos. Išsinuomojo iš piliečio A. Sudako keturių kambarių butą Molėtų gatvėje 10/21, antrame aukšte, už 255 litus. Sutartis sudaryta vieneriems metams³⁹. Vėliau žmonos Veros Lappo vardu buvo pradėta statyti namas Kalniečių g. 75^a už 35 850 litų⁴⁰. Namuko statyba dėl savivaldybės daromų kliūčių (buvo ginčijama architektūra ir pan.) užsitiesė.

Kad istorikas tikrai buvo apsisprendęs likti Lietuvoje, rodo ne tik šio namo statyba, bet ir tvirtas jo pasiryžimas gauti Lietuvos pilietybę. 1935 m. jis pateikė pilietybės prašymą, tačiau tik po ketverių metų, 1939 m. gegužės 20 d., profesorius I. Lappo galėjo iškilmingai prisiekti: „... nesigailėdamas savo jėgų, ginsiu Lietuvių tautos ir Valstybės garbę, dirbsiu jų gerovei...“⁴¹ 1938 m. vasario 16 d. Lietuvos Respublikos Prezidento aktu Nr. 172 I. Lappo buvo apdovanotas „už nuopelnus Lietuvai“ D. L. K. Gedimino III laipsnio ordinu. Ordinas ir diplomą buvo įteikti 1938 m. vasario 16 d.⁴² Nė vienas kitas užsienietis istorikas nėra gavęs tokio aukšto Lietuvos Respublikos apdovanojimo.

Vyriausybės parama sudarė I. Lappo neblogas gyvenimo sąlygas, suteikė galimybę dirbti mokslinį darbą. Nuo 1933 m. kovo mėn. pradėjo skaityti paskaitas, vadovauti praktiniams užsiėmimams. Jis dirbo VDU iki 1939 m. pabaigos.

Įžanginę paskaitą, pavadintą „Liublino unija ir Lietuvos valstybė“, jis perskaitė 1933 m. kovo 7 d.⁴³ Joje pabrėžė, kad istorinė tiesa apie Lietuvos valstybės, Lietuvos ir Lenkijos santykių praeitį yra reikalinga „... sėkmingam lietuvių tautos nacionaliniam augimui“.

Per septynerius metus I. Lappo perskaitė VDU Lietuvos istorijos skyriaus studentams daugiau kaip dvidešimt epizodinių kursų. VDU paskaitų tvarkaraščiai, kalendoriai rodo, kad I. Lappo dėstė tuos dalykus ir kėlė tas problemas, kuriomis pats labiausiai domėjosi, kurias nagrinėjo daugumoje savo darbų. Pradėjęs paskaitas kursais „Vidurinė Lietuvos valstybės santvarka Liublino unijos išvakarėse ir vėliau“, „Vytauto Didžiojo gadynė“, vėliau skaitė tokius kursus: „Lietuvos valstybės įstatymų istorija“, „Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės istoriografija“, „Lietuvos Statutai“ ir kt. 1935 m. pavasario semestre skaitė gana neįprastą kursą — „Istorijos dėstymo metodika“.

Per savaitę profesorius turėdavo vidutiniškai šešias valandas paskaitų ir pratybų. Kadangi buvo jau senyvo amžiaus (turėjo daugiau kaip 60 m.), lietuvių kalbos neišmoko. Seminarus vedė ir paskaitas skaitė rusų kalba. Todėl tik nedaugelis studentų galėjo jo klausytis⁴⁴. Dėl kalbos nemokėjimo I. Lappo turėjo nemaža sunkumų, susilaukdavo priekaištų.

Straipsnyje „Adolfo Šapokos darbai Lietuvos istorijos srityje“ Z. Ivinskis mini, kad kai A. Šapoka gynė savo daktaro disertaciją, I. Lappo nieko nesupratęs, todėl labai palankiai tą darbą įvertinęs. 1933 m. gruodžio 27—30 d. vykusių istorijos mokytojų kursų, kuriuose I. Lappo skaitė paskaitas apie Lietuvos istorijos dėstymo metodiką, klausytojas piktinosi, kad buvo dėstoma rusų kalba. Šių paskaitų beveik niekas nesuprato⁴⁵. Vėliau, kai išėjo I. Lappo darbas apie Lietuvos III statutą rusų kalba, pasipylė recenzentų priekaištai. Pavyzdžiui, Z. Ivinskis teisingai kritikavo darbo

struktūrą, metodą, kai kurias pažiūras. Tačiau priekaištus dėl leidinio kalbos jis perpyinė su valdžios, be reikalo švaistančios pinigų, kritika⁴⁶.

Profesorius buvo labai tolerantiškas savo studentams, paskaitas galėjo skaityti daugeliui ir tik keliems studentams. Tiems, kurie daugiau domėjosi dėstomu dalyku, patardavo, nurodydavo literatūrą. J. Deveikytė, dar Prahoje susipažinusi su I. Lappo, rašė A. Janulaičiui, jog mielai sutiktų „... tarp užsieninių profesorių turėti jį savo pirmuoju mokytoju, juo labiau, kad profesorius I. Lappo ne tik leido, bet net įsakė susirašinėti su juo“⁴⁷.

Profesoriaus paskaitų klausydavosi ne tik studentai, bet ir dalis dėstytojų.

I. Lappo neapsiribojo vien pedagogine veikla. 1938 m. Ciuricho Tarpautiniam istorikų kongresui jis paruošė pranešimą apie Lietuvos feodalinės teisės kodifikaciją XVI a., kurį vokiškai perskaitė A. Janulaitis⁴⁸. Pranešimas sukėlė dideles diskusijas^{48a}. I. Lappo prisidėjo ir prie Lietuvos istorijos chrestomatijos leidimo. 1933 m. gruodžio 20 d. drauge su V. Biržiška, K. Jablonskiu ir kitais jis kreipėsi tuo reikalu į Knygų leidimo komisiją⁴⁹. 1935 m. birželio 30 d. istorijos mokytojų vasaros kurseose jis skaitė paskaitą „Lietuvos teisė ir Statutai“⁵⁰. Atrodo, kad 1936—1937 m. jis buvo VDU tarybos narys su patariamuoju balsu⁵¹.

Lietuvoje mokslinio darbo sąlygos istorikui nebuvo idealios. Nors vyriausybė parėmė materialiai, tačiau jam, kaip ir daugeliui Lietuvos istorikų, trūko šaltinių: jų dauguma buvo Rusijoje arba Lenkijoje. Ypač trūko XVI—XVIII a. istorijos šaltinių. A. Liekio teiginys, jog I. Lappo Lietuvoje ėmė tirti Lietuvos metriką⁵², yra nepagrįstas. Jau K. Jablonskis po savo bandymų pasinaudoti Lietuvos metrika Maskvoje priėjo išvadą, kad „... kol ji bus SSSR žinioje, jos tyrinėjimas mūsų istorikams yra neįmanomas dalykas...“⁵³ I. Lappo pasisekė: iš Rusijos jam pavyko išvežti sukauptą medžiagą apie Lietuvos III statutą, teismus⁵⁴, todėl šiuos darbus jis galėjo užbaigti Čekoslovakijoje, vėliau Lietuvoje. Tačiau visą jo mokslinį darbą Lietuvoje vargu ar galima vadinti tiriamuoju. I. Lappo neturėjo galimybių ieškoti naujos medžiagos archyvuose, net reikalingą literatūrą gaudavo su dideliu vargu⁵⁵. Jo darbuose, išspausdintuose Lietuvoje, nerasime ir kokių nors naujų idėjų. Tai dažniausiai senų koncepcijų populiarinimas, jų pritaikymas lietuvių skaitytojams. Nežinia, kokias koncepcijas I. Lappo planavo kapitaliniame veikalė, kuriame, kaip pats rašė 1940 m. laiške P. Augustaičiui, jis rinko medžiagą maždaug penkiasdešimt metų. Šiame veikalė jis ketino nagrinėti LDK valstybinę santvarką. Deja, dabar nežinome, ar šis sumanymas buvo realus, ar buvo bent jau to darbo apmatai⁵⁶.

Stambiausi I. Lappo darbai, išspausdinti Lietuvoje, buvo parengti dar iki atvykimo į Lietuvą. Tai „Istorinė Vytauto reikšmė“ (K., 1930), „Iš Vyriausiojo Lietuvos Tribunolo istorijos“ (K., 1932), „Iš Vyriausiųjų Lietuvos suvažiavimų istorijos XVI amž. 1577 m. suvažiavimas rytų Vilkaiviškyje“ (K., 1932), „Lietuva ir Lenkija po 1569 m. Liublino unijos“ (K., 1932), „1588 metų Lietuvos Statutas“ (K., 1934—1938. T. 1—2).

Pačioje Lietuvoje paruošti tik keli straipsniai: „Senosios Lietuvos teisinė sąmonė“ (Vairas, 1934, Nr. 4), „Istorijos dėstymo dalykas“ (Vairas,

1934, Nr. 9, 10), „Lietuvių—lenkų respublikos sudarymas ir jos pobūdis“ (Vairas, 1935, Nr. 3), „Lietuvos seimas ir Liublino unija“ (Lietuvos praeitis, K., 1940. T. I. Šas. 2), „Didžiosios Lietuvos Kunigaikštystės XVI-jo amžiaus įstatymų kodifikacija“ (Teisė, 1940. Nr. 52).

Lietuvos visuomenė iš šių darbų sužinojo naujausią XVI—XVIII a. Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės istoriografiją. Visuose darbuose buvo nagrinėjami ir Lietuvos politiniai santykiai su Lenkija, pabrėžiamas Lenkijos ir Lietuvos valstybės, susikūrusios po 1569 m. Liublino unijos, federacinis pobūdis, parodomas valstybinis LDK atskirumas iki pat XVIII a. pabaigos. Tuo metu, kai Lietuvos santykiai su Lenkija buvo labai įtempti, šių darbų argumentai leido atmesti istorines Lenkijos politikų pretenzijas Lietuvai, atremti kai kurių lenkų istorikų (J. Adamus ir kt.) teiginius. Tokiu būdu stiprėjo Lietuvos visuomenės istorinė ir valstybinė savimonė.

Anksčiau išdėstyti faktai (apdovanojimas, pilietybės suteikimas, Lietuvos III statuto išleidimas rusų kalba) rodo, kad Lietuvos vyriausybė buvo gana palanki I. Lappo. Mokslininkas savo politinėmis pažiūromis, istorijos koncepcijomis buvo artimas tautininkams, skelbė straipsnius jų spaudoje. Kaip pastebėjo Z. Ivinskis, istorikas „... visada kreipė savo ginklus prieš lenkus ir kovojo su jų tyrinėtojų tendencijomis. Anksčiau tai buvo daroma rusų elemento naudai...“, tačiau „... ta tendencija savaime išnyko“⁵⁷. Tokia I. Lappo transformacija buvo patraukli tautininkams.

Deja, ramus, kasdieninis mokslininko darbas buvo sutrikdytas.

1939 m. prasidėję įvykiai palietė visą Lietuvą. Užkliudė jie ir I. Lappo. Kai Lietuvai buvo grąžintas Vilniaus kraštas, HMF buvo perkeltas į Vilnių (nuo 1940 m. sausio 1 d.). Pats profesorius į Vilnių nepersikraustė, paskaitų važinėdavo traukiniu. Dėl amžiaus, sveikatos būklės I. Lappo jau mažiau skaitė paskaitų⁵⁸.

1940 m. birželio 15 d. TSRS okupacija sukrėtė visą Lietuvą. Universitetui atėjo sunkūs laikai: vieni dėstytojai buvo atleidžiami, kiti priimami, naujoji valdžia pradėjo brukte brukti savąsias „vertybes“, stengėsi bolševizuoti istorijos mokslą. Dėl to sumažėjo istorijos skyriaus studentų skaičius⁵⁹. Okupacija palietė ir asmeninį I. Lappo gyvenimą. Naujoji Švietimo ministerija nutraukė jam pagal sutartį priklausiusių pinigų išmokėjimą (900 litų per mėnesį). V. Mykolaitis-Putinas, P. Augustaitis stengėsi išrūpinti jam pensiją, bet to padaryti nepavyko⁶⁰. Tik 1940 m. gruodžio 31 d. įsakymu jis buvo paskirtas HMF profesoriumi, kviečiamu valandiniam darbui⁶¹. I. Lappo dar buvo įrašytas į Švietimo ir meno darbuotojų profsąjungą⁶².

Vokietijos okupacija atnešė kitokių nelaimių ir sukrėtimų. Vilniaus miesto ir srities švietimo valdytojo įsakymu I. Lappo nuo 1941 m. rugpjūčio 1 d. buvo paskirtas Vilniaus universiteto HMF privatdocentu. Tačiau dėl senyvo amžiaus istorikas nesitikėjo galėsiąs skaityti paskaitas ir rūpinosi gauti pensiją⁶³. Nors HMF Taryba jam buvo pavedusi skaityti Lietuvos istorijos kursus, 1941 m. lapkričio 8 d. įsakymu I. Lappo atleidžiamas iš tarnybos. Priežastis — peržengęs universiteto statuto nustatytą amžių⁶⁴. HMF Taryba nieko negalėjo padaryti. I. Lappo darbai

buvo labai vertinami. Dar 1939 m. buvo planuota suteikti jam garbės daktaro vardą⁶⁵, todėl istorikas gavo nedidelę piniginę paramą⁶⁶.

Gyvenimo ir darbo perspektyvos Vokietijos okupuotoje Lietuvoje istorikui darėsi vis niuresnės. Atleistas iš universiteto, neturėdamas turto, apmokamo darbo ar kitų pajamų, I. Lappo su žmona atsidūrė katastrofiškoje padėtyje. Atlyginimo istorikas negavo jau nuo 1941 m. rugsėjo mėnesio. Kartu su žmona pergyveno rūsčią žiemą. Dėl malkų stokos gyveno tik dviejuose kambariuose. Juose temperatūra neviršydavo 4–5 °C šilumos. Vėl buvo bandyta išrūpinti jam pensiją, tačiau nepavyko⁶⁷.

Buvo ieškoma kokios nors išeities. Dar 1941 m. rugsėjo 4 d. Švietimo vadybos Aukštojo mokslo departamento direktorius A. Juška kreipėsi į Lietuvos Mokslų Akademiją, prašydamas pranešti, ar Istorijos institutas negalėtų įdarbinti I. Lappo⁶⁸. Atrodo, kad Lietuvos Mokslų Akademija pažadėjo išspausdinti porą istoriko darbų. Jau 1942 m. sausio 2 d. I. Lappo laiške pranešė, kad jis gali parengti vertimui iš rusų į lietuvių kalbą du darbus: „Vytauto Didžiojo valstybinės teisinės santvarkos pobūdis“ ir „Lietuvos istorija rusų istoriografijoje“ (3 ir 10–15 spaudos lankų apimties). Be to, jis yra paruošęs „Lietuvos seimo ir Liublino unijos“ tęsinį. Jo antrasis skyrius, maždaug vieno lanko didumo, jau atiduotas „Praeities“ žurnalo redakcijai. Paskutinis trečiasis to darbo skyrius jau beveik parengtas vertimui. . .⁶⁹

Kritiškoje situacijoje I. Lappo buvo priimtinas bet koks jo problemų sprendimo būdas. Atrodo, kad Vokietijos okupacinė valdžia vis tik sutiko jam mokėti minimalią pensiją ar pašalpą. Apie tai Lappo užsimena 1942 m. sausio 2 d. laiške⁷⁰.

I. Lappo pasiuntė keletą laiškų Lietuvos Mokslo Akademijai, Švietimo vadybai. Prašė paramos, nes likęs be pinigų ir kuro. Tačiau reaguota buvo negreitai. Tik 1942 m. kovo mėn. istorikas buvo laikinai patvirtintas Teisės ir ūkio instituto jaunesniuoju asistentu, tačiau jau 1942 m. gegužės 11 d. jis buvo atleistas iš pareigų, nesuteikiant jokių atostogų⁷¹. Po to I. Lappo greitai išvyko iš Lietuvos. Nežinia, kaip ir kada jis atsidūrė Drezdene (Vokietija). 1944 m. gruodžio 23 d. čia jis mirė⁷².

Lietuvos istorijos mokslas neteko įžymaus tyrinėtojo.

Dabar, kai daug įžymių mokslo, politikos ir meno veikėjų prikeliami iš užmaršties, tarp jų deramą vietą turėtų užimti ir rusų istorikas I. Lappo, tiek daug nusipelnęs Lietuvos valstybei, jos istorijos mokslui⁷³.

Tikimės greitai sulaukti atskiros konferencijos, kurioje išsamiai ir šiuolaikiškai bus įvertintas istoriko mokslinis palikimas, nagrinėjami dar nežinomi jo biografijos puslapiai.

¹ Trumpa V. Jonas Lappo (60 metų amž. sukakus) // Praeitis. 1930. T. 1. P. 343–346; I. Lappo. 1869–1939 // Praeitis. 1940. T. 1. Šąs. 1. P. 351–352; Ivanas Lappo // Lietuvių enciklopedija. Bostonas, 1958. T. 14. P. 173.

² Ivinskis Z. Adolfo Sapokos darbai Lietuvos istorijos srityje // Aidai. 1961. Nr. 6; Jakštas J. Istorijos skyrius // Lietuvos universitetas. 1579–1803–1922 / Red. Pr. Cepėnas. Chicago, 1972. P. 410.

^{2a} Banionis E. Ivanas Lappo // Praeitis. V., 1992. T. 3. P. 249–251.

³ I. Lappo autobiografija (apie 1930 m.) // MAB. RS. F. 211. Ap. 2. B. 211. L. 1; I. Lappo 1941, X.12 anketa // LVA. F. R–856. Ap. 2. B. 466. L. 58.

- ⁴ I. Lappo 1930.I.2 laiškas A. Janulaičiui // MAB. RS. F. 267. B. 182. L. 9.
- ⁵ Piekosiński F. Studya, rozprawy i materiały z dziedziny historii polskiej i prawa polskiego. Kraków, 1899. T. 14. Zesz. 1. S. 68—70.
- ⁶ I. Lappo 1941.X.12 anketa... L. 58.
- ⁷ Prof. I. Jonyno 1941.X.20 atsiliepimas apie prof. I. Lappo mokslinę veiklą // VU MBRS. F. 98—87. L. 7.
- ⁸ I. Lappo 1941.X.12 anketa // LVA. F. 391. Ap. 7. B. 3138. L. 1.
- ⁹ I. Lappo tarnybinė byla Nr. 200 // LVA. F. R—856. Ap. 2. B. 466. L. 2; I. Lappo tarnybos lapas Nr. 77 // LVA. F. 631. Ap. 3. B. 378. L. 2; I. Lappo 1941.X.12 anketa // LVA. F. 391. Ap. 7. B. 3138. L. 1.
- ¹⁰ I. Lappo 1941.X.12 anketa... L. 58; Prof. I. Jonyno atsiliepimas... L. 8.
- ¹¹ Lietuviškoji tarybinė enciklopedija. V., 1980. T. 6. P. 361; Jurginis J. Lappo, Lappo, Ivanas // Tarybų Lietuvos enciklopedija. V., 1986. T. 2. P. 481.
- ¹² I. Lappo jaunesniojo autobiografija // MAB. F. 105. B. 340. L. 29—31.
- ¹³ I. Lappo 1932.VI.11 laiškas prezidentui A. Smetonai // LVA. F. 391. Ap. 4. B. 1724. L. 570—571.
- ¹⁴ I. Lappo 1930.I.2 laiškas A. Janulaičiui // MAB. RS. F. 267. B. 182. L. 9.
- ¹⁵ I. Lappo 1932.XI.4 laiškas švietimo ministrai K. Šakeniui // LVA. F. 391. Ap. 4. B. 1724. L. 563—564.
- ¹⁶ Ten pat. L. 563—564.
- ¹⁷ I. Lappo 1940.XI.25 laiškas VU HMF dekanui P. Augustaičiui // VU MBRS. F. 98—87. L. 20.
- ¹⁸ I. Lappo 1932.XI.4 laiškas švietimo ministrai K. Šakeniui... L. 563—564.
- ¹⁹ Keletas 1926—1932 m. I. Jonyno laiškų I. Lappo // Jonynas I. Istorijos baruose. V., 1984. P. 213—214.
- ²⁰ I. Lappo susirašinėjimas su A. Janulaičiu // MAB. RS. F. 267. B. 182. L. 1—14.
- ²¹ I. Lappo 1928.VIII.02 laiškas I. Jonynui // MAB. RS. F. 105. B. 550. L. 5.
- ²² Ivinškis Z. Adolfo Šapokos darbai... L. 234; A. Šapokos 1931—1932 m. laišakai A. Janulaičiui // MAB. RS. F. 267. B. 879. L. 4, 6, 8, 11, 14, 26.
- ²³ I. Jonyno 1932.V.03 laiškas A. Šapokai. Jonynas I. Istorijos baruose. V., 1984. P. 255.
- ²⁴ I. Lappo pareiškimas VDU Rektoriui // VU MBRS. F. 98—87. L. 16.
- ²⁵ HMF dekanas 1932.IX.01 raštas VDU Rektoriui // LVA. F. 391. Ap. 4. B. 1724. L. 566.
- ²⁶ Kosman M. Szkic do portretu uczonego // Łowmiański H. Prusy—Litwa—Kryżacy. Warszawa, 1989. S. 13.
- ²⁷ Deveikytės J. 1932.IX.20 laiškas A. Janulaičiui // MAB. RS. F. 267. B. 366. L. 7.
- ²⁸ I. Lappo laiškas Prezidentui A. Smetonai... L. 570—571.
- ²⁹ Švietimo ministro K. Šakenio 1932.XII.01 raštas Ministrų Tarybos Pirmininkui // LVA. F. 391. Ap. 4. B. 1724. L. 561.
- ³⁰ Ministrų Kabineto reikalų vedėjo 1932.XII.06 raštas švietimo ministrai ir valstybės kontrolieriui // LVA. F. 391. Ap. 4. B. 1724. L. 560.
- ³¹ Švietimo ministro K. Šakenio 1932.XII.02 laiškas I. Lappo // LVA. F. 391. Ap. 4. B. 1724. L. 562.
- ³² I. Lappo 1933.I.31 laiškas I. Jonynui // VU MBRS. F. 98—87. L. 18.
- ³³ I. Lappo jaunesniojo pareiškimas // MAB. RS. F. 105. B. 540. L. 31; I. Lappo 1929.I.12 laiškas I. Jonynui // MAB. RS. F. 105. B. 550. L. 2; P. Leono 1928.II.18 laiškas I. Jonynui // MAB. RS. F. 105. B. 540. L. 27.
- ³⁴ I. Lappo prašymas HMF Tarybai // LVA. F.—R. 856. Ap. 2. B. 466. L. 1; I. Lappo 1933.I.15 laiškas I. Jonynui // VU MBRS. F. 98—87. L. 17; HMF Tarybos 1933.I.27 posėdžio protokolas Nr. 176 // VU MBRS. F. 96—VDU 18. L. 1; VDU Rektoriaus 1933.II.13 raštas Švietimo ministrai // LVA. F.—R. 856. Ap. 2. B. 466. L. 4; Švietimo ministerijos 1933.II.20 raštas VDU Rektoriui // LVA. F.—R. 856. Ap. 2. B. 466. L. 5, 6.
- ³⁵ I. Lappo tarnybos byla Nr. 200 // LVA. F.—R. 856. Ap. 2. B. 466. L. 7—11.
- ³⁶ HMF Tarybos posėdžio 1933.V.26 protokolas Nr. 177 // VU MBRS. F. 96—VDU 18.
- ³⁷ HMF dekanas raštas VDU Rektoriui 1933.III.03 // LVA. F.—R. 856. Ap. 2. B. 466. L. 3, 7—8.

- ³⁸ Vidaus reikalų ministerijos raštas Švietimo ministerijai // LVA. F.—R. 856. Ap. 2. B. 466. L. 18.
- ³⁹ I. Lappo buto nuomos sutarties projektas // MAB. F. 211. B. 18. L. 3.
- ⁴⁰ Namų statybos Lappų dokumentacija // MAB. RS. F. 211. B. 20. L. 1—132.
- ⁴¹ I. Lappo pilietybės priesaikos tekstas // LVA. F.—R. 856. Ap. 2. B. 466. L. 37.
- ⁴² I. Lappo Tarnybos lapas Nr. 755 // LVA. F. 631. Ap. 3. B. 378. L. 3.
- ⁴³ Lappo I. Liublino unija ir Lietuvos valstybė // Vairas. 1933. Nr. 4. P. 409—416.
- ⁴⁴ Trumpa V. I. I. Lappo. 1869—1939 // Praeitis. 1941. T. 1. Sąs. 2. P. 352.
- ⁴⁵ Istorijos mokytojų kursuose // Židinys. 1934. Nr. 1—2. P. 91—92.
- ⁴⁶ [Z. Ivinskio recenzija] // Židinys. 1935. Nr. 4. P. 462.
- ⁴⁷ J. Deveikytės laiškas 1932.IX.20 A. Janulaičiui // MAB. RS. F. 267. B. 366. L. 17.
- ⁴⁸ Ivinskis Z. Istorijos mokslas tarptautiniame forume. Įpūdžiai iš VIII-jo tarptautinio istorikų kongreso Ciuriche // Židinys. 1938. Nr. 8—9. P. 234.
- ^{48a} J. D. N. VIII-sis istorinis Kongresas // Vairas. 1938. Nr. 18. P. 139—141.
- ⁴⁹ Grigaravičius A. Lietuvos istorijos draugija // Mokslas ir gyvenimas. 1989. Nr. 6. P. 23.
- ⁵⁰ Istorijos mokytojų 1935—1936 m. vasaros kursų darbo planai // Nacionalinės Mažvydo Bibliotekos Rankraščių skyrius. F. 29—994. L. 4.
- ⁵¹ VDU Tarybos nariai 1936 m. vasario 1 d., 1937 m. vasario 16 d. // LVA. F. 631. Ap. 12. B. 992. L. 14, 88, 90, 97.
- ⁵² Liekis A. Studijų ir Mokslų Akademijos idėjos raida Lietuvos Respublikoje (1918—1940) // Mokslas ir Lietuva. 1991. Nr. 2. P. 109.
- ⁵³ VDU HMF Tarybos 1936 m. spalio 30 d. posėdžio protokolo Nr. 196 nuorašas // LVA. F. 631. Ap. 12. B. 994. L. 18.
- ⁵⁴ I. Lappo 1929.XI.14 laiškas A. Janulaičiui // MAB. RS. F. 267. B. 182. L. 7.
- ⁵⁵ Ivinskis Z. Adolfo Sapokos darbai... L. 55.
- ⁵⁶ I. Lappo 1940.X.04 laiškas Pr. Augustaičiui // VU MBRS. F. 98—87. L. 2, 3.
- ⁵⁷ Z. Ivinskio recenzija... P. 463.
- ⁵⁸ Švietimo ministro K. Jokanto įsakymas // LVA. F.—R. 856. Ap. 1. B. 642. L. 174.
- ⁵⁹ HMF dekanų 1941.V.23 raštas Lietuvos istorijos katedros vedėjui prof. I. Jonynui // Ten pat. B. 323. L. 77.
- ⁶⁰ I. Lappo 1940.X.04 laiškas Pr. Augustaičiui // VU MBRS. F. 98—87. L. 2—3. Prof. I. Jonyno atsiliepiamas apie prof. I. Lappo mokslinę veiklą // Ten pat. L. 7—8.
- ⁶¹ I. Lappo tarnybos lapas Nr. 775. // LVA. F. 631. Ap. 3. B. 378. L. 43.
- ⁶² I. Lappo 1941.X.12 anketa // LVA. F.—R. 856. Ap. 2. B. 466. L. 58.
- ⁶³ I. Lappo tarnybos lapas Nr. 200, parašytas 1941.XI.11 // Ten pat. L. 43; Laiškas (nuo ko—?) I. Lappo 1941.X.6 // Ten pat. F.—R. 629. B. 982. L. 423; Įstaigų susirašinėjimas dėl I. Lappo pensijos (1941 m. spalio—lapkričio mėn.) // Ten pat. L. 48, 172—173, 193, 331—332.
- ⁶⁴ I. Lappo tarnybos lapas Nr. 200...
- ⁶⁵ HMF Tarybos 1939.V.19 posėdžio protokolas Nr. 228 // VU MBRS. F. 96—VDU 116. L. 343; 1942.V.29 posėdžio protokolas Nr. 22 (nuorašas) // LVA. F.—R. 629. Ap. 1. B. 978. L. 5.
- ⁶⁶ Ten pat.
- ⁶⁷ I. Lappo 1942.I.02 laiškas (kam—?) // Ten pat. L. 3—4.
- ⁶⁸ A. Juškos 1941.IX.4 raštas Lietuvos Mokslų Akademijai // Lietuvos Mokslų Akademijos Mokslinis archyvas. F. 1. Ap. 1. B. 69. L. 2.
- ⁶⁹ I. Lappo 1942.I.2 laiškas Lietuvos Mokslų Akademijos generaliniam sekretoriui // LVA. F.—R. 629. Ap. 1. B. 978. L. 115.
- ⁷⁰ I. Lappo 1942.I.2 laiškas (kam—?)...
- ⁷¹ Lietuvos Mokslų Akademijos pirmininko M. Biržiškos 1942.III.13 raštas generaliniam švietimo tarėjui // Ten pat. B. 650. L. 276; ten pat. 1942.V.4 // Ten pat. L. 140, 146, 166, 220.
- ⁷² Lietuvių Enciklopedija. Bostonas, 1958. T. 14. P. 173.
- ⁷³ Deveikytė-Navakienė J. Prof. Lappo „1588 m. statuto“ II-jo tomo belaukiant // Vairas. 1938. Nr. 3. P. 183—188.

Summary

AIVARAS RAGAUSKAS

THE HISTORIAN IVAN LAPPO (1869—1944) AND LITHUANIA

Ivan Lappo, a prominent investigator of the history of the Grand Duchy of Lithuania, lived in Lithuania almost for 10 years, from 1933 to 1942. This report, for the first time in historiography discusses the circumstances of his arrival in Lithuania as well as his scientific and pedagogical activities on the basis of archival materials. It is note worthy to mention that the works of the scholar are mostly devoted to the analysis of the Statutes of Lithuania, the Lublin Union and other events of the GDL in the 16th—18th centuries. Lappo's investigations into the history of the GDL are considered the "golden fund" of historiography and are highly estimated.

Being in emigration, at the request of the Lithuanian authorities in 1921, Lappo prepared a memorandum in which he attempted to prove that the Polish claims for Lithuania were unfounded. He marked that after the Lublin Union until the end of the 18th century the GDL had maintained its state independence, therefore Poland could not have pretensions to Lithuania as to direct historical heritage. Concurrently, Lappo maintained close co-operation with the Lithuanian students in Czechoslovakia, with P. Klimas the Lithuanian envoy in Paris; his views on the issues of the Lithuanian history were widely known. Gradually he established relations with the Lithuanian historians I. Jonynas, A. Janulaitis, and others. But in 1931—1932, with the economic conditions becoming worse, problems arose in the research of the Lithuanian history. Therefore, Lappo accepted the offer to live and work in Lithuania.

Here he was given a considerable pension, and a chair at the University. His research and pedagogical activities were highly appreciated by the state authorities, as well as historians. He was given everything necessary for the completion of his fundamental work on the Statutes of Lithuania, and published other papers as well. His activity in Lithuania evidently had a strong influence on A. Sapoka, K. Avižonis and other scholars of the history of Lithuania; he acquainted the Lithuanian society with the important but not widely known issues of the Lithuanian statehood in the 16th—18th centuries. For special merit Lappo was awarded the 3rd Class Grand Duke Gediminas Order in 1938 and in 1939 was granted Lithuanian citizenship. His life and prospective works, however, were interrupted by the Soviet and German occupations. After some disturbances and hard years Lappo left Lithuania in the autumn of 1942. We have no information either about his last years his fate or his family (wife and son). Presumably, his life ended in Germany on December 23, 1944. There are no traces of his family or his archives.

Lappo's abundant scientific heritage and extraordinary biography deserve to be considered in a comprehensive monograph.

Trumpai apie autorių

Aivaras Ragauskas (g. 1969 m.), VPU Visuotinės istorijos katedros asistentas, VDU doktorantas. Tiria XX a. Lietuvos istorijos mokslo raidą, lietuviškąją vidurinių amžių istoriografiją. Pagrindinė tyrinėjimų sritis—LDK, ypač Vilniaus miestiečių luomo, socialinės, kultūrinės ir kitokios raidos bruožai. Šia tema rengia disertaciją.